

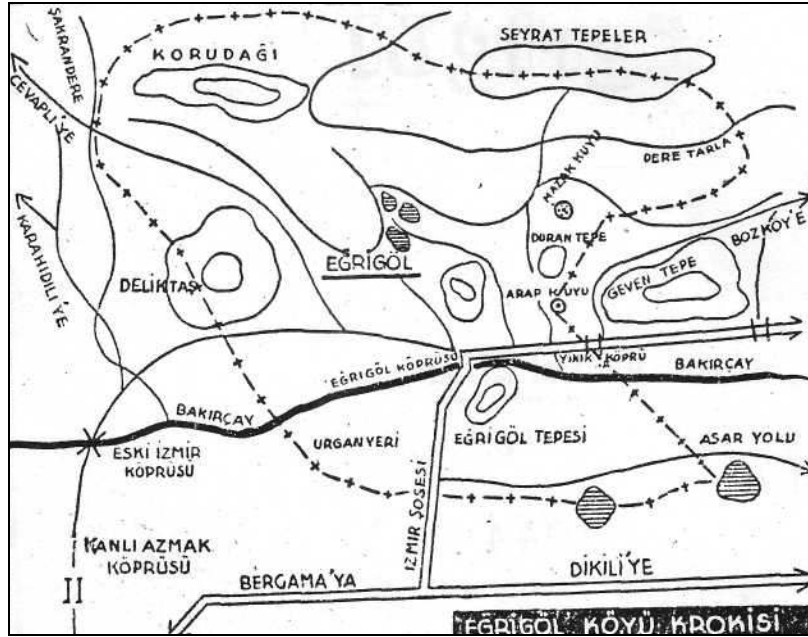
**BERGAMA'DA KÖYLER
EĞRİGÖL**

BERGAMA KÜLTÜR VE SANAT VAKFI
BERGAMA FOUNDATION FOR CULTURE AND ARTS

BERGAMA'DA KÖYLER

Eğrigöl

C. H. P.
BERGAMA HALKEVİ

SAYI 13

BERGAMA'DA KÖYLER

Eğrigöl

BİRİNCİ KİTAP

1944 Meşher Matbaası - İzmir

Bu kitap' 1944 yılının Ağustos ayında İzmir GÜNEŞ Basım ve Yayınevi'nde 1200 nüsha olarak basıldı.

BİR KAÇ SÖZ

Evimiz Köycülük şubesi,düzenlediği köy gezilerinde "Köylerin Sosyal, Sıhî, Bedîî gelişmelerine ve köylü ile şehirli arasında karşılıklı sevgi ve tesanüt duygularının kuvvetlenmesine çalışmaktadır.

Yüz yılların bıraktığı iç sızılıyla yıpranmış, fakat asil varlığı yüzünden ayakta kalmış ovan köylümüz, Cumhuriyet devrinde sağlık, birlik ve düzenli, çalışma gibi baş işler sağlandıkça her yönden bir kalkınma" içine girmiştir. İşte Eğrigöl köyü bunlardan biridir.

Düşmanın baştan başa yaktığı, yıktığı bir köy, 20 yıl içinde yeniden yapılmış,daha temiz daha kullanışlı kurulmuştur. Köylü, birlik, ahenk ve düzen içinde yaşamaktadır.

" Münevverlerimizin ziyareretini istekle, zevkle bekler bir vaziyete gelmiş" olan bu köyümüz "münevverlerin köylüyle temasta ve ona faydalı olmakta muvaffak" olduğunu göstermesi bakımından da ayrı bir önem taşımaktadır.

Eğrigöl'ün; temiz, çalışkan ye uyanık köylümüzün bu küçük kitabı ardından, diğer köylerimizin aynı konuları belirtildiği zaman, Bergama'nın büyük köy kitabının temeli atılmış olacaktır.

Köye doğru bir adım daha atan Köycülük Şubemizin yaptığı programın, başarılması için çalıştığını görmekte kıvanç duymaktayız .

Bu birinci kitap, evimiz Dil-Edebiyat Şubesinden Bayan Nermin Orhon, Köycülük şubesi Komite Reisi Kemal Çallı ile tarafımdan yapılan derleme ve incelemelerden ortaya gelmiş ve idare heyetinin kararıyla yayın alanına girmiş bulunmaktadır.

Bu köy hakkında bize kıymetli bilgilerini veren,ve birer suretle yardımlarını esirgemiyen arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunmağı bir borç bilirim.

20/2/1944
Halkevi Reisi
OSMAN BAYATLI

Bergama'da Köyler

Eğrigöl

Eğrigöl köyü:

Bergama kazasının Zeytindağ nahiyesinin 16 köyünden biridir. Bu Köy, Nahiyeden çok Bergama'ya yakın olduğundan, merkez nahiyesine bağlanması için gereken işe başlanmış bulunmaktadır.

Bergama'dan Köye kestirme7, gidilirse şoseden 12 kilometredir. Zeytindağ merkezine ise daha uzaktır.

Köy, Bergama - İzmir şosesinin Eğrigöl köprüsü yanından solda ve 2 kilometre içerdedir.

Palamut ve zeytin ağaçlarıyla örtülü küçük 2 (Küçük ve büyük Seyrat) dağın taşlık yamacında kurulmuş olup kuzeye (ovaya) bakmaktadır. Geyikli dağı karşısına düşer. Köyden Alacalar, Tepeköy, Narlıca, Ovacık ve Sağıncı (Sağancı) köyleri görülür.

Köyün sınırı :

Cevaplı, Karahıdırlı, Bergama, Çamköy ve Bozköy ile çevrelenen Eğrigöl, büyük ve küçük Seyret tepeler, Şakrandere, Kocagöbek tepesi, Kolsuz tepe, Dedebayırı, Karayerler, Bakırçay. Urganyeri, Küçüktepelere, Şose, Asaryolu, (Çandarlı yolu), Kurbağalıgöl, Yıkıkköprü, Arapkuyusu, Durantepe, Ayıtlidere, Mazakkuyu, Deretarla ile sınırlanmış bulunmaktadır.

Köyün 2000 dönüm kadar tarlasiyle 3000 dönümden fazla mer'ası vardır.

Köyün tepe ve bayırları :

Mezartepe, Seyrat [1] , Taşlıca, lialabancık, Kocatepe, Küçüktepe, Çapaklıtepe, Dedebayırı [2], Gölcükbayırı, Kocagöbek tepesi, Kızılyerler, Deliktaş, [3] Çataltepe, Çiçeklibayır, İnkaya, [4] Durantepe ve Domuzgöl tepesi.[5]

Çaylar ve dereler :

Köyün 2 kilometre yakınından ve köy ovasının ortasından geçen Bakırçay ile, Şakrandere (yaz ve kış su bulunur), Gökçedere, Eriklidere ve Cennetdere (bu üçünün suyu yazın kurur.)

Göller :

Kızılgölcük (yazın kurur.) Eğregöl - Seyratgolü (yazın kurumaz.)

Kuyular:

Derekuyu, Alikuyusu (bunlar köy kenarındadır), İğdelikuyu, Söğütlükuyu, Hamamlıkuyu, Bakkalınkuyu ve Deliahmet kuyusu (bunlar köy dışındadır.) Havrız(havuz)burada bir kaynak vardır. Yaz kış suyu akar.

---

(1) - Seyrattepe, buradan Çandarlı denizi, Dikili ve Bergama görünür.

(2) - Dedebayırı, eskiden burada bir çepni köyü varmış- Mezarları burada olduğu gibi dedeleri de buraya gömülü imiş.

(3) - Burada oyuk taşlar vardır. Eski İzmir yolu buradan geçmektedir.

(4) - Büyük bir mağarası vardır.

(5) - Bu tepede domuzlar saklanmaktadır.

Köyün adı ve kuruluşu :

Köyün adı için başlıca iki söylenti vardır;

1— Köyün başında 60 - 70 metre çapında küçük bir göl vardır. Bunun adı Eğrekgöl-dür. Eğrek, hayvanların toplandığı yere derler. Köyün sığırları gölün başında Eğrek olduğundan bu göle Eğrekgöl denir. [1] Bu yüzden köyün adı (Eğreicgöl) den (Eğrigöl) kalmıştır. [2]

2— Eskiden Çam, Filiz, Pınar gibi Budak, göl de adalarak kullanılmıştır. Bu köyü kuranlar arasında - Göl-adında birisi de varmış. Göl, bir az sakatça imiş, eğri yürürmüş. Bunun için bu köyün adı (Eğrigöl) kalmıştır. [3]

Bu iki söylem arasında şüphesiz ki akla uygun olanı, birincisidir.

Köyün eski adı :

Söylendiğine göre Eğrigöl köyünün eski adı (Takalı)imiş. Burada 14, yarım saat güneyinde bulunan Kuru dağı yamacında da 15 evli birer köy varmış. Bunların ikisi de Takalı (belki Tekeli) oynağından imiş. [4]

Bu sırada, Kuru dağının üzerinde Dericili aşireti kışlak kurarmış.

Köyün karşısındaki Eğrigöl tepesinde de Beylik ağıllar varmış, buradaki geniş mer'alarda koyun sürüleri otlarmış.

---

(1)— Mayısın onundan sonra Sığırları Sienk tutar. serin yerlere, ağaç altlarına, damlara, göl başına kaçtıklarından

sığırlar Göl başında Eğrek oldu derler.

(2)— Eğrigöl eski muhtarı Hüseyin çubuk.

(3)— Hacı molla damadı Eğrigöllü Hüseyin efendi oğlu Nurinin babasından duyduğuna göre.

(4)— Takalı: — İbikli bir kuşun adı (Takalı kuş)

Taka-eskiden gelin elbisesi ve gelin yorganı yapılan telli bir kumaşın adı.

Taka: — Karadenizde kayak adı.

Tarla açmak:

Günün birinde köye bir emir gelmiş, boş araziden tarla açanlara parasız koçan verileceği bildirilmiş. Bazı kimseler birer parça tarla açmışlar, Bergama'ya gelerek, koçanlarını almışlar.

Ancak; bu koçanları veren Müftüoğlu, bu tarlaların bir kısmını kendi üstüne koçan kestiğinden epeyce tarla elde etmiştir. (1)

O zaman tarlanın değeri yokmuş. Herkesin gözü hayvancılıkta imiş: Koyun, keçi, sığır, deve ve at... yetiştirilmiş.

Tarla ve hayvan:

Tarla ile hayvanın değerini belirtmek için, Takalı oymağından Yetimoğlu hacı İbrahim'in babası ile Dericili aşiretinden Delibaş Mehmet arasında geçen bir görüşmeyi anlatırlar:

— Delibaş! bana kurbanlık bir koyun ver. Sana köy altındaki koca tarlayı (40 dönümmüş) vereyim.

— Sadıç, ben tarla marla istemem, bir koç sana hiba olsun.

— Olmaz, tarla da benden sana hiba olsun, diye üsteliyen hacı İbrahim'in babasının sözünü Delibaş dinlememiş, koçu vermiş tarlayı almamıştır.

Dericili aşireti yazın Bursa'daki Uludağa giderlermiş. Yazlakta yürük beyleri Delibaş Mehmede:

— Efe, senin koca koç tarla oldu (Eğrekgöl) de kaldı, diye takılırlarmış.

---

(1) Eğrekgöl köyündeki ihtiyarların söylediğinde göre.

Göçebelerin yerleştirilmesi:

80 yıl önce (Ahmet Vefik paşa) konar göçerleri yerleştirdiği sırada, Dericili aşireti de Eğrekgölde, kışlakta bulunuyormuş. Onlar da Takalıların köylerinde ve diğer obalarda yerleşmişlerdir. Evleri kurulurken yerli köylüler bütün yardımlarını yapmışlar, ustaların yemeklerini dahi vermişlerdir. (1)

Çadır hayatının hasretini çeken Dericili aşiretinden Eğrigöllü Hüseyin hoca karısı Elif nine şöyle dermiş:

— Ağıldan, ormandan ıslanır gelirdik, bir önümüzü bir arkamızı kızdırırdık, sonra Sidil (Kıldan çul) içine iki kişi girer çadırdaki yatardık. Sabah buğulana buğulana kalkardık. (2)

Çadırların yıkıldığı, göçebelerin evlere sokulduğu zaman, kadınlar:

— Bizi çadır evinden çıkardılar, Delikli dama soktular, deye, bağırsırlar, ve "naha ermesinler,, deye ilenirlermiş!

Göçebeler, Çadırın rahatını, düzenini bir çok yıllar Delikli damlarda, pencereci odalarda bulamamışlar, hayli üzölmüşler, sıkıntı çekmişlerdir.

---

(1) Takalı aşiretinden Perşan nine, 32 yıl önce 110 yaşında iken bunları köyün eski muhtarı Çubuk'a anlatırmış- Perşan ninenin akli yerinde ve dişleri ağzında imiş. Kendi işini de kendi görürmüş. Bugün takalılardan Perşan ninenin okunan oğlu koyuncu Halil Bergamada oturmaktadır. Bir oğlu da cevaplı köyündedir.

2 Kızı Haçça Mantı teyzeden.

Köyün tapu durumu:

Eldeki eski tapu kayıtlarına göre Egrigöl köyü, H. 1270 tarihinden H. 1283 tarihine kadar Güzelhisar kaza na(1) bağlı'iken, kilise[2], Kurfallı, Boz Şakran ve Tekke (dağılmış olan Selimiye tekke köyüdür)Köyleriyle birlikte 1288 tarihinde Foçeteyn kazasına bağlanmıştır. [3] Sonra da 1295 şubatında Bergamaya geçmiştir. [4]

Köyün bugünkü durumu:

Ev ve insanlar; köyde bugün 45 ev vardır. 110 kadın, 104 erkek olmak üzere 214 nüfus bulunmaktadır.

Köy, Yunan işgalinde yanmazdan önce 81 evli ve 500 den fazla nüfuslu idi. Birinci büyük harpte bu köyden 50-60 kişinin askere gitmesi de bunu açıkça anlatmaktadır.[5]

Yirmi yıldır yeni yapılan evler birbirine benzemektedir: Beş on ayak merdivenle önü açık hayata çıkılır. Burada iki oda, bir aşocağı vardır. Son yıllarda yapılan evler daha düzenlidir. Taştan yapılan evlerin çoğunun üstü kiremitle örtülüdür. Damlar, Ahırlar avlunun bir tarafındadır. Ayak yolları da damların yanındadır.

Evler yerden yüksekçe olduğundan nemli değildir. Ahırlar ve ayakyolları odalardan ayrı yerde yapıldığından odalara koku gelmez.

Köyün kurulduğu yer taşlıktır. Bu yüzden çamur olmaz. Evler, sokaklar temiz tutulduğundan Egrigöl köyü temiz köylerinizden biridir.

---

1 Güzelhisar: Menemen güzelhisardır.

2 Zeytindağ nahiyesi.

3 Foçeteyn; eski ve yeni foçaların birlikte adıdır.

4 1280 H. tarihli tapu senedinde, Saruhan sancağı dahilinde

Güzelhisar Menemen kazasında Cıvaplı (Cöyüplü-Cevaplı) karyesi de bu sınırdadır yazılmış bulunmaktadır.

5 Birinci dünya harbine giden 50-60 kişiden ancak 3 u dönmüştür: Halit ercan, Halil İbrahim türe ile Bekirdir.

Su işleri:

Köylünün biricik derdi içme suyudur. Cami çeşmesiyle diğer çeşmenin suları yirmi yıl önceki bir zelzeleden batmış olduğundan köy susuz kalmıştır.

Köyün dibinde ve dışında bulunan yedi kuyunun suyu ile bir kaynaktan havuza gelen su kireçli ve acı olduğundan içilememektedir. Çok defa Bakırçayından alınan su içilmektedir. Su derdinden ötürü kadınlar : Bu köye çeşme yaptıran, cennetin göbeğinde otursun, derler.

Köyün yemekleri:

Köyde belli başlı şu yemekler vardır. Tarhana çorbası, Bulgur pilavı, Kesme makarna, Mantı, Börek, Katmer, Kuru fasulye, Börülce ile sebzelerdir. Zeytinyağ, sadeyağ, yoğurt ve yumurta çok kullanılır.

Sağlık işleri:

Köyün havası güzeldir. Üç tarafı ağaçlık, bir tarafı ovaya açıktır.

Köyde belli başlı hastalık yoktur. Bergamanın elli köyü arasında bu köy de sıtma mücadelesi içine alınmıştır.

Köyde küçük bir ecza dolabı vardır. Bundan faydalandığı gibi bilinen emsemeler de yapılır. [1] Bergama yakın olduğundan köy halkı hekime alışkındır.

Son bir yıl içinde 4 doğum, 1 ölüm olmuştur. Sağlık işleri düzene girdikçe doğumlar, bir misli artacak duruma girmiştir.

Bugün köyün en yaşlı kadını 72 yaşındaki Rukiye Çubuk nine, ve en yaşlı erkeği ise 68 yaşındaki Halil Kurnazdır.

---

(1) *Ernsem : İlâç, Emsemlemek ilaçlamak.*

Çamaşırhane; Havruz denilen kaynağın olduğu yerde üstü kiremitle örtülü bir dam vardır. İçinde beş kazan ocağı görülür. Kışın burada, yazın bakırçayda çamaşır yıkanır. (1)

Giyim: Elbiseler, şehirlinin giydiği gibidir. Erkekler setre pantolon, kadınlar da entari ve manto giyerler. Erkeklerin ayakkabı, papuç, potin, çizme; kadınların iskarpin ve papuçtur.

İşlenirken ve ovaya giderken erkekler pamuk bezinden elbise ile bağlama çizme, kadınlar da dokumadan çatal don ve mest giyerler. Daha önceki kadınlar sarı çizme kullanırlardı.

Düzenlik: Kadın - erkek arasında serbest görüşme yoktur. Ancak hısımlar kayam birbirlerinden kaçmazlar.

Köyde hırsızlık ve uğursuzluk yoktur. Bu yüzden mahkemelere gelen olmaz. Köy yandıktan sonra Bergamaya ve civar köylere dağılmış olan köylülerden bir kısmı dönmüş, biraz da etraf köylerden buraya göç etmiş ve Rumelinden (Debre göçmenlerinden) 35 nüfuslu 7 ev de bu köyde yerleşmiş olduğu hale yine köydeki birlik sağlamış bulunmaktadır.

Evlenme ve boşanma, Medenî kanuna göre yapılmaktadır. Boşanma yoktur.

---

(1) Çamaşırhane; bu köyden derecilioğlu Hacı Mustafanın bıraktığı hayrattır. Torununun görevsi Hakkı güven çavuş tarafından bakılmaktadır.

Dere kuyu, Şakrandere kuyusu ite Eğrigöl tepesi dibindeki kuyu da dericili oğlunun hayrıdır.

Odalar:

Yakın zamana kadar bir ihtiyar odası ile bir delikanlılar odası varken, son günlerde delikanlılar odası bozulmuştur. Şimdi ihtiyarlar cami odasında, delikanlılar da kendilerine baş saçıktıkları ve Bayraktar dedikleri birinin evinde toplanmaktadırlar.(1)

Köyün bir de konak odası vardır. Hergün buraya sıra ile evlerden "gezek,, çıkarırlar. Sabah, öğle ve akşam üç öyün yemek verilir. Bu yemek imam, bekçi ve konuklar içindir.

Cami:

Köyde bir cami vardır. Yangından sonra yeniden yaptırılmıştır. Minaresi dıştan merdivenli ve onbir basamaklıdır. Camiın yanında bir de imam odası vardır.

Mezarlık:

Köyden bir kilometre uzakta olan mezarlık bakımlıdır. Burada 200 yıl önceye varan mezar taşları vardır.

İnançlar:

Hıdırlazde "hemen her yerde olduğu gibi burada da,, dede hayrı yapılırdı. Seyat dedede kurbanlar kesilir, Bakırçay boyunda pişirilen keşkek, nohut, pulav gibi aşlar yinirdi.

Dede hayırına Karahıdırlı, Bozköy, Cevaplı, Armağanlar, Çamköy köylüleriyle Bergamadan da bir çok kimseler gelirlerdi.

Orada mevlüt okunur, sonra zeybek oyunları ve atlı spordan cirit oynanırdı. Otuz kadar atlı bu oyunu çok güzel oynardı. Ayrıca kalkan da oynanırdı.

---

(1) Bayraktar evlenirse (köse olursa) başka birini seçerler.

Dede hayır, İlbaharın eğlencesidir. Bütün köy halkı komşu köylerden gelenlerle birlikte yer içer, oynar, eğlenir, ve neşeli bir gün geçirilirdi.

Kültür :

1938 yılında açılmış eğitimli bir okul vardır. 21 öğrencinin 7 si kızılır. Çatısı örtülmüş olan yeni okul binası tamamlanmak üzeredir. Okul bugün köy odasındadır.

Köyde medrese ve mekteplerde okumuş insan vardır. Bugün köyün hemen yarısı yeni harflerle okur yazardır.

San'at :

Köyde pamuktan, yünden kilim, bez ve çuval dokunur. Kilimler yuntdağda yapılanların aynidir. Bunlar için ayrıca bir inceleme yapılacaktır. (1)

Eskiden her evde tezgâh varken bugün ancak iki tane kalmıştır.

Yağhane :

Zeytin yağ çıkarmak için küçük bir yağhane yapılmaktadır.

Çeşitli işler :

Telefon, Bozköy santralına bağlı bir telefon makinesi vardır.

Radyo, bir evde vardır.

Köy ayak yolu, Cami yanında genel bir ayak yolu vardır.

---

(1) Yuntdağ: zeytindağ nahiyesinin güneyindedir. Burada yüz kadar köy vardır. Tarihte meşhur (Ege şehri) de burada bulunmaktadır.

(2) Bu köyde, fırında kurutulmuş zeytinden çıkarılan kavruk yağ ile susanı ve çetlemik (çitlembik) yağı yemezler.

Not: Köyde bakkal, kahvehane ile başka zanaat yoktur. Nalbant Bergamadan gelir, Arabalar Bergamada yapılır ve onarılır

Köy İdaresi:

Muhtar Mustafa Ali Dinçer, Azalar : Mahmut Bilgen Şakir Yalçın, Ömer Varol, ve Osman Güleç ile Eğitimci Mehmet Gülel, İmam Yusuf Türel.

köyün bütçesi :

1938	yılı	580	lira
1939	„	361	„
1940	„	956	„
1941	„	606	„
1942	„	1181	„

Çiftçilik işleri:

Eğrigöl göyü, çiftçi köyüdür. Topraksız köylü yoktur. Ençok tarlası olan iki evin üçyüzer dönüm, en azının da onar dönüm tarlası vardır.

Ürünler: Sırasıyla şunlardır: Buğday, arpa, nohut, bakla, pamuk, susam, mısırdarısı, çavdar ve burçak.

Bunlardan başka palamut çok, zeytin az ve tütün yoktur.

Hayvanlar:

Köyde 18 çift öküz, 1 çift manda, 6 çift beygir ile 15 binek beygiri, 40 eşek ve 6 deve bulunmaktadır. Yüzden fazla inek, 350 koyun vardır. [1] 13 dört tekerlekli, 5 iki tekerlekli öküz arabası ile 4 dört tekerlekli beygir arabası vardır.

---

(1) Köyün otağı hayvan yetiştirmek için uygun olduğundan hayvan sayısının gittikçe

çoğalacağı şüphesizdir. Şimdilik köyde keçi, dişi manda yoktur.

Pulluk ve karasaban kullanılmaktadır. Ortaklık, tarla sahibi tohum verir. Diğer işler ortakçındır. Pamuk çapası iki tarafındır.

Gübreler:

Köy içinde bulunan gübreler, köy dışında ayrılan gübreliklere kaldırılmaktadır. Gübreler güneşte ve yağmur altında bırakıldığı için (şerbeti akmış, posasıkalmış) bir durumdadır. Çiftçilikte büyük önemi olan gübrenin korunması yolları köylümüze öğretilmeli ve yaptırılmalıdır.

Çeşitli ağaçlar:

Armut, badem ile dağeriği vardır.

Köyün mer'asında bir çok delice zeytin ağaçları vardır. Bunların aşılması ve bakılması, taşlık içinde olduğundan biraz zor ise de faydalı olacaktır.

Bağcılık:

Yeni yetiştirilmekte olan bağlar şimdilik 3-5 er dönüm arasında 5 kişisindedir.

Çeşitli hayvanlar:

Her evde beş on tavuk bulunmaktadır.

Bir kişinin on kovan arısı vardır. Kovanlar çam ağacından oyulmuştur. Şimdilik bu köyde arıcılığa merak eden yoktur.

Av hayvanları:

Domuz, tilki, çakal, tavşan, ördek bulunur. Keklik azdır.

KURTULUŞ SAVAŞINDA EĞRİGÖL

Köy, 19.6.1919 perşembe günü Mememen tarafından Bergamaya ikinci gelişinde, Yunan askerleri tarafından yakılmıştır. 68 evden, cami ve odalarından hiç biri yangından kurtulmamıştır.

Eğrigölden Sindelli Halil Kurnaz, bu konu üzerinde şunları anlatmıştır:

Düşmanın Bergamaya ilk girişinde (16/6/1919) yatsı vakti Bergama hükümet binası önünden kışlaya doğru 20-25 silâhlı yürüdük. Civar köylerden gelenler de çoktu. Kozaklı Çakıcı efe (1) bu akıncıların başında idi. Kışla meydanına baskını böyle yaptık. Düşmanı Bergamadan sürdük, çıkardık.

Düşman kaçarken, İzmir yolunu kesen civar köylülerin kurşunları ile yere serildiler. 1600 kişiden ancak 16'düşman askeri kaçabilmiş ve Menemeni basmıştır.

Bundan dört gün sonra yüzbaşı Halet bey 70-80 silâhlı ile Eğrigöle geldi.(2) Bunlardan üçü asker, kalanı başıbozdu. Ve hepsi de bu tarafın köylerindendi.

Getirdikleri bir makineli tüfengi Eğrigölün taşlıtepesine koyduk. Bekledik. İki gün geçmeden İzmir yolundan manga kolunda düşmanın tekrar geldiğini gördük. Düşman bize yakın gelince makineli tüfenk ateşe başladı.

---

(1) Çakıcı efe, Bergamanın Kozak nahiyesinin Aşağıbey köyünden Rahmi efedir. Bergamada şehit düşmüştür.

(2) Bay Halet Aksubay, yüzbaşılıktan emeklidir. Hukuktan diploma aldığından avukattır. Bergamada avukatlık yaparken şimdi Eskişehirde bulunmaktadır.

Kurşunların tutmadığını gören Halet bey:

— Karşı tepeye(Mezartepe)kim benimle gidecek, dedi Eğrigölden Ömer Varol (1) ile ben ve bir de Çerkesoğlu, olduk 4 kişi, Mezartepeye gittik, düşmana 100 metre kadar sokulmuştuk. 4 kişi yaylım ateşi açtık. Mezarlıkta kaynaşan düşman çil yavrusu gibi dağıldı. Cephanemiz az olduğundan üzerlerine yürüyemedik. Düşman burada 30 ölü bırakmıştı.

Makineli tüfengi bir deveye sardık, Karahıdırlı köyüne doğru çekildiler. Biz de köye döndük

Çok geçmedek derinden silah sesleri duyduk. Bir bölük düşman süvarisinin Karahıdırlı tarafına çekilen kuvvetimizi sardığını öğrendik. 4 kişi tepeye tırmandık düşman üzerine yaylım ateşi açtık. Düşman büyük bir baskına uğramış gibi dağıldı ve kaçtı.

Burada bizden bir arkadaş şehit düştü. Bu sırada köyde kimse kalmadı. Evini barkını bırakan dağlara çekildi. Ertesi gün gelen düşman kuvvetleri bom boş kalan köyümüzü yaktı.

---

(1) Ömer Varo), köy ihtiyar meclisi azasıdır. Bugün 50 yaşlarındadır.

Not: Eğrigölde oturan Hakkı çavuş, bu sırada Zeytindağ nahiyesinde karakol çavuşu bulunuyordu. Halet beye Armağanlar köyü altında katılmıştır. Daha sonra Balıkesire giderek kurtuluş savaşının sonuna kadar çalışmıştır. Bu gün 48 yaşındadır.

Hakkı çavuş Eğrigöl) köyüne 8 kilometre olan Çalibahçe köyünden bu köye gelmiş ve

yerleşmiştir.

HALK BİLGİLERİ

Eğrigöl köyünün görenek, gelenek ve şivesini belirtmesi bakımından çok önemli bir delerleme ve inceleme olan, sayın bayan Nermin Orhon'un, yazısını olduğu gibi yazıyoruz:

Sihhatli, gürbüz, rengarenk basma şalvarlı köylü kadınlardan bir gurup, avlunun içinde bulunan bir fırın başında konu komşu ekmek pişirmek için fırını kızdırmakla meşgul.

Beni görünce hepsi birden:

— Hoş geldin keyifler nasıl eyimi, dediler

— Eyyim, siz nasılsınız, dedim.

— Eyi.

— Ne yapıyorsunuz,

— Fırına emek adcaaz, deyip tekrar işe koyuldular.

— Aşa süngeye fisene, basana huna abbecik omuşmu gari. Fırın başında durana bir diğeri cevap verir:

— Omuş, omuş.

— Ana gari kız Zeynep, aylak ne duruyon, süngeye su döhsene.

— Gız Fadime aba, amandeyim miniette emeklere bahsana.

— A, a gı kaçsan hurdan Cemle gız govalan bunları, deyerek oraya toplanmış bir çocuk kafilesini kovalarlar.

— Ana gız ısırana fisene.

— Vamış mı nede.

— A gız Beran sabadanamı giddi ısıra,

— Ha sabadana.

— Gı emeklere fisene. Genç bir kız ekmekleri alıp birer birer fırına yerleştirir.

— Bismillahirrahmanirrahim Allahım emeklerimizi zebel edme, deyip fırını kapar. Etrafta ekmeklerin pişmesini beklerler. Bir ihtiyar yanına gelerek:

— Soukta üşüsün ocag başına ge, dedi.

— Hayır üşümüyorum, dedim.

— İnan osun üşüsün ge, ge.

Beni odalarına çıkardılar, camlı iki pencere bir kapı bir kenarda kalın zeytin kütükleriyle yanan ocağın alevi adada akisler yapıyordu. Bir duvar baştanbaşa yüklük denilen dolaplarla kaplı. Dolapların orta kısmının kapak vazifesini basma bir perde görüyordu. Perdenin arkasında yatak yorgan ve yastıklar vardı. Yerde kilim ve çuha serili, duvar kenarlarına yer şilteleri kıtık yastıklar konmuş, dört duvar rafla çevrili üstlerine bir çok çinko tabak ve bakır tencere, bardak, kahve fincanları, ayna, terlik, ayakkabı, tepsi sıralanmış. Bazı evde gramofon ve minder var. Ben:

— Bu eşyalar gelinin çenizimi, dedim.

— Aha, unlar sağıçlardan dürü geli. Nesine yalan deyem, biz zengin değiliz ki cenizimiz osun, dediler.

— Karşıdaki ev kimin evi, dedim.

— U Eski ayanın hanesi, naha gazıkları görüyon mu iradyosu va, dediler.

— Burası kimin evi.

— Aze g arısının hanesi.

Beni mutfaklarına götürdüler. Bazı evin mutfağı ayluda yer ocaklı bir odadan ibaret. Bu mutfak aynı zamanda kiler vazifesini de görüyor. Bazısının ayrı anbarı, ayrı mutfağı oluyor. Bu şekil mutfaklar odaların yanı başında bulunuyor. Bir yer ocağı ve bir sobası bulunan, kilim ve şiltelerle döşeli olan bu mutfaklarda hem yemek pişiriliyor, hem oturup kalkılıyor.

—Gız ocaktan dığanı asana, bakıra vesene süt goyem.

Dığanda, güveçlerde yemek pişiriyorlar.

— Ne yemekler pişiriyorsunuz, dedim.

— Dügünlerde guzu, geşgek bişiririz.
— Her gün yumata, çarşır bişiririz. Köy aşı ne ocek. Çarşır duruken başka aşı ne, yapmalı ki, Çarşır yoğurttan pek yavuz olu.

Soruyorum:

— Nasıl vakit geçirirsiniz, ne yaparsınız?

— Biz kölüüz' nasıl vakit geçe. Yaz odumu ovaya göçederiz. Erkeğimizle çaba orak yaparız. Bizim aylak zamanımız şhindi. Şhindimde yün eğiririz. Yün çorap fanle öreriz. Yazın ovada yoruluruz su bulunmaz hurularda, duttururuz türküleri içerin emrazı geçec. Dügünleriniz olur. Oda gösen sen bizi daniyaman. Düzene goruz gendimizi. Gaş yaparız. Yemeni balarız, entere geyeriz. Çengiler gelir dümbek çalar oynarız. Emme hergün ça bole çocuk bakar büyödürüz Şerhiler iki üç çocuk yetiştiriyor, o gadacıklan olumu hiç. Bizim hiç yokdane beş atı çocuğumuz va. Biz de yapmasak zürreye nasıl ürer. Millet bizden esker istiyo!

Pazar günü oldu mu, erkeklerimiz şehre gider, biz de hanemizi düzene goruz. Göpeklerimizi, hayvanlarımızı doyorur, ovaya gider çarşır dopla geliriz. Onları aş ede yeriz.

— Köpeklere ne verirsiniz?

— Bizim emekten.

— Kaç ekmek yersiniz günde?

— Bir kile undan emek ede, üç dört günyeriz.

— Neden köpeklere arpa ekmeği vermiyorsunuz?

— Unlara bu bilem az. Börek yedirmemiz Hazım. Malımızı canımızı onlar goruyo.

Birgün de caymaşır yıykamağa gideriz. Odunumuzu deknemizi, yazanımızı, sabunumuzu, çamaşırımızı, eşeklelerimize sararız. Çaya gideriz. Urda dam vadır. Gazanı gararmasın deyye çamurları sıvarız. Su dolduru ateşi yakarız. Su garınca başı olmağı durdu mu. Çamaşırını yıykarız. Damın mençeresi de va garantlik olmaz. Emme camsız, neneler hep üşü. Hep köylü orada demizlenir. Caymaşır biddimi garagille orada kendimizde yıkanır, kuvlulara dürünürüz. Gün batınca hanelermize döneriz.

Kucaktaki çocuklardan biri ağlar.

— Gavurun eniği dey em sussana.

— Gıyamedim sene.

Biri çocuğa bedem verir.

— Giz payam fime inneniyo,

— Hunu ne yapnıaa susmuyo.

— Varık kalkem bari, der gider.

Bana soruyorlar:

— Aşını kendilimi yapan?

— Evet.

Yalan yalan gı hunun hizmetçisi vadır. Hanımla iş görürmün. Biz gibi onlar çalışmaz.

Ben hizmetçim olmadığımı İsrar edince: — A,a.

— Eh iki gaşık aşını gendi eder ne olacak, dediler. — Ne zaman evlendin yeni mi, diye sordular.

— Yazın, dedim.

— Biz ovadeyken he.

— Yaa tövbe olsun yenimi bagalım, kaç yıl oldu ki.

— Hadi gari anamtazecik a

— Bohçada çaymaşır eskimi gı. Bunla ne iş yapıyo. Bizim gibi işde güçdemi hunlar yıpransın.

— Emme ne.

Bir diğeri oradan atıldı:

Biz dün sıkılıverdik; sıkılıverdikdi. Sen gelecek dediydiler. Bizi kına, inan osun büyükleni. Hunlar oturaklıdı. Ne yapmaa acep gı dediydik. Anam pekde avuzmuşsun a.

— dediğimiz gibi değilmiş.

— Ana gı elbet. Büyüklenüp bizi kınalan bizim gibi dağdan bayırdan giden garılardır. Bahsana huna büyükleni mi hiç.

— Hadin gı biz garıların cümbüşünü edelim de görsün tazecik. Ellerine bir dümbelek aldılar. Biri çaldı bir diğeri söyledi, diğeri de oynadı.

Birbirlerini oyuna kaldırıyorlar, Bir ihtiyara teklif ettiler.

— Oyuncen mi abam?

— Giz delidin mi sen gari hiç ben oynamım.

Bir genç kızdan türkü söylemesini istediler:

— Hunun içü üzöldü gari. Hadi se söyle gı.

— Ben unuttum a Fadime aba unları.

— Hani sen beraber söliceğin ha Cemle sölıven hadi

— Benim işim va gidcenı. Çanakları yıykıycem. Aşam vakti çanak mı tangırdatam.

— Bırakın yoluğu.

— Goca gız sen sölıven gari.

— Töbe osun bisem sölerim.

— Zaynap bili, Zeynap domuzun bili. Siyah yemenime söylen, emme de eyi olur.

Siyah yemenim

Siyah yemenimi bağlama

Elâ gözlüm ağlama

Ben buralı değilim

Bana bel bağlama.

Küp içinde unum var

Allahımdan umudum var

O yar benim olursa

Dedelele mumum var.

Ey yüceler yüceler

Yuva yapar büceler

Hiç aklımdan çıkmıyor

Seviştimiz geceler.

Bir avuç biberim

Eke döke giderim

Eller ne derse desin

Ben yarimle giderim.

Ay doğar aşmak ister

Al yanak yaşmak ister

O benim divane gönlüm

Yare kavuşmak ister.

Manileri

Kalenin ardı gandır
Yandır Allahım yandır
Bene bir gumru eyle
Yarım gucana gondur.

Mavi yazma baştayım
Şerbet olsam tastayım
Yarimi üryamda gördüm
Meragımdan hastayım.

Küp içinde kavurma
Eteğine savurma
Eteğinden tutarsam
Anne deye bağıрма.

Mavi yelek mor düğme
Şindi geldin gönlüme
Her gönlüme gelince
Gan damlıyor yüreğme.

Diyip hem söylüyorlar, hem oynuyorlar
Acı görmüş oğullarını ve kızlarını kaybetmiş bikes dertli bir ihtiyar nine de şunu söyler:

Ölüm geldi üstümüzde gışladı
Gene oğlandan genç gızdan başladı.
Hizan ölüm hizan ölüm
Her düzenleri bozan ölüm.
Üstümüzde otlar bitti
Yılanlar çığanlar meken etti.
Hizan ölüm hizan ölüm
Evden eve gezen ölüm

— Düğünlerinizi nasıl yaparsınız, dedim.

— Söyleyem gı. bizim düğünler şaliden başlar. Gızın iki üç, güveyin üç dört sağıcı olur. Onlardan davullala dürü geli. Erkeğin hanesinde davullar çalnır oyunlar oynı. Gizin hanesinde davullar çalnı oyunla oynanı. Geşkekler guzular pişe, köylü bütün aş ye. Gız hanesine çengi gelir. Beşembe gelin geynir başına al yazma örtülür, yere gadar al duvaklar sallanır. Babası gelini ata bindirir, iki yenge de ata biner. Atlara mendiller çevreler asılır. Gelin gezergen atta yaslanır yengelerde atlarında onu tutarlar. Atın önünde davul çalar oyun oynanır. Bütün köy gezilir. Güvey evine giderler. Kaynata gelini atdan indiri. Her kes gelin bahmasına orya gide. Gelinin eline gına yakılıken ata bindiriliken gelin allatan türküleri söylenir. Gelin hem alar hem oğlan evine gider. [1]

---

1 - : Gelin alınırken güvey görünmez. Sağdıçlarile bir tarafa çekilir.

Oğlanın sağdıçları yerine göre büyük masraflara da girebilirler. Gelin - Güvey

haftasına kız evine el öpmeğe giderler, yemek yirler.

Gelin ağlatan türküsü

Gök çümenin üstünde evim var evim
Gadınım anam senden başka kimim var kimim hey.

Haylen dostlar haylen. Ben gidiyorum haylen.
Ben ahret ellerine göçüyorum haylen
Varın bakın asam oldu ben nereye varam
Ellerin kapısına boyunumu mu vuram.
Haylen dostlar haylen
Ben gidiyorum haylen
Ben el ellerine göçüyorum haylen.

Düğünlerde Bengi, Harmandalı, karşılama ve Arpazlı gibi Zeybek oyunları oynanır, dümbek çalarlar, Bergamadan Davul. Kılarnet, Boru ve tranpetten ibaret bir tak'm çalgı gelir.

Eskiden değnek oynanırdı, bu oyunda otuz kadar atlı bulunurdu. Yükseklere gerilen iplerden Cop kıldırınlar çok olurdu. Bunlara kumaş toplar verilirdi- Kalkan da oynanırdı. Bugün en güeel kalkan oynıyanlardan sağ olan Osman hocadır Saz çalan dört kişi vardı. Bunlar da şehit düşmüşlerdir. İyi kaval çalan bugün bir kişi vardır. Bu da elli beş yaşlarında olan Osman Canavardır

Diğer bir gelin ağlatan türküsü

Aşam odu gün gapıya dikildi hey
Annesiz kızların boyunları büküldü hey hey
Elim kına bindim' atın üstüne hey
Eller âldı beni dizin üstüne hey hey
Varın bakın bizim çeşme akar mı hey
Ayağında mor menekşe biter mi hey hey
Giden bakın bizim ev yıkılmış hey
Her yanına daşı doprağı dökülmüş hey hey
Varın bakın aşam odu bizim deve geç geli hey
One üne karıncığı aç gelir hey hey
Aşam oldu ben nereye varam hey
Ellerin kapısında boyunumu mu bükeyim hey hey.

Gitmek üzere kapıdan çıkarken gözüne avlunun bir kenarında etrafı sadece çalıyla çevrili içinde tavuklar bulunan bir yer ilişti.

— Neden kümes yapmıyorsunuz. Bunları tilki yemez mi, dedim.

Yemez mi hiç ye. Bayır kedisi ye. Domuz kapını goruz, geleni yakalarız, dediler. O arada sıtma krizi geçiren bir ihtiyar kadın geldi.

Amanın gı gine körolası ısıtma geldi ya. Keyifsizim. İçüm yanıyo.bir tas su fısene bene. Ben gidince taşı yıyka. Allah bene vedi düşmeneme fimesin.

— Ana gı aba, neyden yıkayım keyifsizlik allahtan a senin gahın bozuk.

— Bir istediğiniz var mı dedim:

— Ekinlerimizin fiyatından .şikayetimiz yok, kilesi dört mecide de olsa acınmayız. Tek ortalık bozulmasın. Yalnız bizi Bergamaya bağlayın. Zeytindağdan bizi kurtarın. Erkeklerimiz nahiyeye gideken poyrazı arkalarından, gelirken önlerinden yiyorla. Dağ bayır aşiyorla. Şehrdeki işler galyor. Günlerce keyifsiz yatıyorla. Birde köyümüzün suyu kuyu suyu içilmiyor ağır. İçme suyunu bir saed ötede çaydan alıyoz. Huraya bir de çeşme yapsalar. Allahtan bi decemiz galmaz gari, dediler.

— Allahasımarladık, sizi Bergamaya beklerim, dedim

— Uurlar osun bizi kınama, dediler.